

UMSÖGN

Umsögn um tímabundna vernd vegna fjöldaflóttá

Til	Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis
Mál	97. mál, þingskjal 97 - útlendingar, tímabundin vernd vegna fjöldaflóttá o.fl.
Umsagnaraðili	Arnar Elvarsson, einstaklingur
Dagsetning	8. október 2026

Afstaða: Styðja að tímabundin vernd sé raunverulega tímabundin og leiði ekki sjálfkrafa til ótímabundins dvalarleyfis, með skýrri brottfarar- og aðlögunaráætlun og þinglegu eftirliti.

Umsögn þessi er persónuleg afstaða umsagnaraðila. Hún byggir á sjálfstæðisstefnu um frelsi og ábyrgð einstaklinga, hóflæga skattheimtu, ráðdeild, eignarrétt, valddreifingu og skýrt regluverk. Hún er ekki opinber umsögn eða yfirlýsing Sjálfstæðisflokksins.

1. Hvað málið snýst um

Frumvarpið lengir mögulegan hámarkstíma tímabundinnar verndar vegna fjöldaflóttá úr fimm árum í sex, svo Ísland geti fylgt samevrópskri framlengingu verndar fyrir fólk frá Úkraínu til mars 2028. Heitið sameiginleg vernd verður jafnframt tímabundin vernd.

Núgildandi heimild til mannúðarleyfis að lokinni tímabundinni vernd, sem getur síðar orðið grundvöllur ótímabundins leyfis, fellur brott. Í staðinn er áréttað að tímabundna leyfið sjálft leiði ekki til ótímabundinnar dvalar. Einstaklingar geta þó áfram sótt um leyfi á öðrum grundvelli, til dæmis vegna atvinnu eða fjölskyldutengsla.

- Tímabundin vernd er hópúrræði vegna óvenjulegs fjöldaflóttá en ekki hefðbundin einstaklingsbundin alþjóðleg vernd.
- Frumvarpið felur ekki í sér sjálfvirka brottvísun; bann við endursendingu og einstaklingsbundið mat gilda áfram.
- Ráðherra fengi víðtæka reglugerðarheimild um beitingu, gildissvið og undanþágur.
- Ábyrgð á flóttamannanefnd flyst frá félagsmálaráðherra til ráðherra útlendingamála.

2. Mat umsagnaraðila

Það er eðlilegt að tímabundið neyðarúrræði verði ekki sjálfvirk leið til varanlegrar búsetu. Skýr mörk verja trúverðugleika útlendingakerfisins, stuðla að samræmi við nágrannaríki og gera stjórnvöldum kleift að skipuleggja móttöku og kostnað.

Fyrirsjáanleiki verður þó að gilda í báðar áttir. Fólk þarf tímanlega vitneskju um hvort það eigi að undirbúa heimför eða sækja um á almennum grundvelli. Kjarnaatriði um réttindi, undanþágur og lok verndar eiga að vera í lögum, ekki að mestu ákveðin síðar með reglugerð.

Þeir sem geta staðið undir sér með lögmætri vinnu og fullnægja almennum skilyrðum eiga að geta farið yfir á atvinnuleyfi með skilvirkum hætti. Það er engin sjálfvirk varanleg vernd heldur einstaklingsbundin leið sem styrkir sjálfsbjargargetu.

3. Tillögur að breytingum

Eftirfarandi orðalag er sett fram sem efnisleg tillaga. Nefndarsvið getur lagað greinanúmer, tilvísanir og lagatæknilegt orðalag án þess að efni tillagnanna breytist.

3.1. Árlegt þinglegt eftirlit með framlengingu

Tillaga að orðalagi:

Við 44. gr. bætist: „Ákvörðun um framlengingu tímabundinnar verndar umfram eitt ár skal staðfest af Alþingi innan 60 daga. Með tillögu skal fylgja mat á öryggisástandi, fjölda, kostnaði, getu innviða og framkvæmd nágrannaríkja.“

Rök: Langvarandi hópvernd er stór ákvörðun um ríkisfjármál og samfélag. Regluleg þingleg staðfesting tryggir lýðræðislega ábyrgð án þess að stöðva skjót viðbrögð.

3.2. Kjarni undanþága verði ákveðinn í lögum

Tillaga að orðalagi:

Reglugerðarheimildin verði þrengd. Í lögum komi fram að einstaklingsbundið mat skuli ávallt fara fram þegar bann við endursendingu, alvarleg veikindi, fötlun, fjölskyldueining eða það sem barni er fyrir bestu getur komið í veg fyrir brottför. Reglugerð megi aðeins útfæra málsmeðferð og gögn.

Rök: Grundvallarréttindi og undanþágur eiga að byggjast á ákvörðun Alþingis. Það bætir réttaröryggi og dregur úr hættu á síbreytilegri framkvæmd.

3.3. Tímanleg lokatilkynning og einstaklingsáætlun

Tillaga að orðalagi:

Eigi síðar en tólf mánuðum áður en vernd hóps getur lokið skal hver leyfishafi fá skriflegar upplýsingar á skiljanlegu máli um líklega tímalínu, heimfararstuðning og skilyrði annarra dvalarleyfa. Sex mánuðum fyrir lok skal liggja fyrir einstaklingsbundin málsáætlun, með fyrirvara um breytt öryggisástand.

Rök: Skýr og snemm samskipti auðvelda bæði heimför og lögmæta yfirfærslu á annað leyfi og draga úr óreiðu, kostnaði og röngum væntingum.

3.4. Skilvirk leið yfir á atvinnu- eða fjölskylduleyfi

Tillaga að orðalagi:

Leyfishafa verði heimilt að sækja hér á landi um dvalarleyfi á grundvelli atvinnu eða fjölskyldutengsla áður en tímabundinni vernd lýkur. Fullgerð umsókn skal afgreidd innan 90 daga. Umsækjandi skal fullnægja almennum kröfum um auðkenni, framfærslu, lögmæta atvinnu og hreint sakavottorð eftir því sem lög mæla fyrir.

Rök: Þetta veitir enga sjálfvirka varanlega dvöl. Það lætur raunverulegan grundvöll dvalar ráða og heldur vinnandi, sjálfbjarga fólki í lögmætu ferli.

3.5. Kostnaður og árangur birt opinberlega

Tillaga að orðalagi:

Ráðherra birti árlega upplýsingar um fjölda leyfa, atvinnupátttöku, tilfærslu á aðrar leyfisgerðir, brottfarir og sundurliðaðan kostnað ríkis og sveitarfélaga. Ný verkefni sveitarfélaga skulu ekki koma til framkvæmda án kostnaðarmats og samkomulags um fjármögnun.

Rök: Gagnsæ gögn eru forsenda ábyrgrar útlendingastefnu og koma í veg fyrir að kostnaður flytjist ósýnilega milli stjórnsýslustiga.

4. Niðurstaða

Lagt er til að frumvarpið verði samþykkt með skýrari þinglegri ábyrgð, lagafestum vörnum og framkvæmanlegri lokaáætlun. Tímabundin vernd á að vera mannúðleg, fyrirsjáanleg og raunverulega tímabundin.

Virðingarfyllst,

Arnar Elvarsson
einstaklingur

[Frumvarpið á vef Alþingis](#) | [Ferill 97. máls](#)